

Roma szakkollégium Pécsen

„Tényleg cigány vagyok?” - Roma szakkollégium Pécsen

Fülöp Zsófia cikke a Magyar Narancsban jelent meg

A Pécsi Tudományegyetem Romológia és Nevelésszociológia Tanszékén m?köd? Wlislocki Henrik Szakkollégiumban f?ként roma származású és hátrányos helyzet? hallgatók tanulnak, kutatnak.

„A középiskola els? két évében nem akartam semmit. Úgy voltam vele, hogy amíg tanköteles vagyok, suliba járok, aztán ha betöltöm a 18-at, vége. A falubeliek 90 százalékának nem volt állása, mindenkit?l azt hallottam, úgysem lesz bel?lem semmi. Végül leérettségiztem, egy évig próbáltam munkát találni, majd rájöttem, hogy nem akarok otthon maradni. A velem egyid?s lányok mind férjnél voltak, 2-3 gyerekkel, másfél szobában. Azt gondoltam, bármi jobb ennél” – meséli a 28 éves Orsós Melinda, aki a Pécshez közeli 400 lelkes faluból, Gilvánfáról származik. Szüleinek nyolc általánosa van, a hét gyerek közül ? az els?, aki továbbtanult. A jogi kar kétéves fels?fokú szakképzésére járt, jogi asszisztensként végzett, most azt tervezi, hogy jelentkezik egyetemre, szociális munkásnak. „Mindenki hülyének nézett, amikor azt mondtam, ha elvégzem az iskolát, Gilvánfán akarok dolgozni. Azt kérdezték, mit fogok ott csinálni. Szerintem van mit.” Melinda most egy jogvéd? aktivista mellett dolgozik, az Ormánságot járják. Jogsegélyszolgálatot nyújtanak, többek között heti egyszer Gilvánfán is, a falu tanodájában, így a lány szabad idejében a gyerekekkel tud foglalkozni. „Társasjátékozunk, korrepetálok ?ket, matekpéldát írok nekik, és közben mindenkinek mondom, hogy tanuljon tovább, menjen városba, lakjon kollégiumban, barátkozzon és legyen nyitott. A középiskolások orra alá dugom a jelentkezési lapokat és biztatom ?ket.”

Identitás

Melinda nem az egyetlen els? generációs egyetemista a szakkollégiumban. (A szakkollégiumról b?vebben lásd keretes írásunkat!) K?szegi Krisztián Pécsen n?tt fel két édestestvérével, öt féltestvérével és nyolc unokatestvérével, édesapját hamar elveszítette, édesanyját tavalyig nem ismerte, a nagybátyja nevelte. „Kicsi koromban, amikor édesapám nem látta, a nevel?anyám sokat ütött, de amikor nyolcévesen a nagybátyámékhöz kerültem, egy támogató, biztonságos közegben találtam magam. Akkoriban utáltam, hogy mindennap leellen?rzi a házimat, de utólag belátom, sokat segített. A két bátyám egyetemre ment, nekem is evidens volt, hogy a gimnázium után megyek tovább” – mondja a jelenleg harmadéves földrajz–történelem tanár szakos fiú, aki két hónapja Komlóra költözött, és immár egyedül él. Rigó Bálint a Tolna megyei Fürgedr?l érkezett. Egyetemista bátyja tíz évvel id?sebb nála, de már azel?tt kitalálta, hogy tanár lesz, mint hogy bárki a családból példaként állhatott volna elé. „Anyának nyolc általánosa van, de nagyon m?velt, csupán anyagi okokból nem tanulhatott tovább, ?t is ugyanúgy egyedül nevelte az anyja, mint ? engem” – meséli Bálint, aki néhány év múlva biológia–földrajz szakos tanár lesz. Beszélget?ársaink közül ? az egyetlen, aki nem cigány származású, viszont ugyancsak nehéz körülmények között n?tt fel.

Az identitásér?sítés a szakkollégiumnak is az egyik nem titkolt célja. „Sok diákunk a felvételi során nem nyilatkozott arról, hogy származását tekintve cigány-

e vagy sem, ha beikszelte, jórészt csak a pluszpont miatt. Nagyon érdekes azt látni, hogyan változik meg mindez egy félév alatt” – meséli Varga Aranka, a tanszék adjunktusa, aki tíz évig volt a kollégium vezető tanára. „Nem az a célunk, hogy jó cigányt faragjunk belőlük, csupán azt szeretnénk, ha tudatos, saját kultúráját ismerő, a szerepével tisztában lévő fiatalokként hagynák el a tanszékünket. De egyfajta kultúraváltás valóban megfigyelhető ezeknél a gyerekeknél” – teszi hozzá Orsós Anna tanszékvezető. A többiek tehát romák, annak is vallják magukat – de nem volt ez mindig így. „Sokáig szégyelltem, hogy cigány vagyok, az általános iskolában le is tagadtam. Aztán szép lassan elfogadtam és felvállaltam, de hosszú volt az út, mire azt mondtam, büszke vagyok rá” – mondja Krisztián, amit a pécsi szociológushallgató Kis-Bogdán Lúdia ezzel egészít ki: „12 éves voltam, amikor megkérdezték, hogy cigány vagyok-e, én meg mondtam: dehogyis, miért lennék az? Erre azt mondták: de Lidike, te cigány vagy! Hazamentem, és megkérdeztem apától, hogy tényleg cigány vagyok-e. Emlékszem, milyen ambivalens érzéseim voltak, hiszen addig mindenhol azt hallottam, hogy a cigányok rosszak, mert lopnak. Félttem, hogy engem is ilyennek fognak gondolni, de aztán sikerült ezt gyorsan feldolgozni, még büszke is lettem rá. Elkezdett érdekelni a cigány kultúra és a zene, kértem apát, hogy tanítson beás nyelvre. Szíve vagyok és zöld szem?, ezért a barátaim mindig azzal viccelnek, nem úgy nézek ki, mint egy cigány, de sok cigánynál nagyobb cigány vagyok.”

Diszkrimináció

Orsós Anna szerint nem lehet elvárni senkitől, hogy tudása legyen a témáról, hiszen sem a köz-, sem a felsőoktatásban nem lehet cigány népszerűt tanulni, pedig ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy csökkenjen a diszkrimináció, amelyben a szakkollégium diákjainak is b?ven kijutott már gyermekkorukban. „Általános iskolában sokat cikiztek az osztálytársaim, mert cigány vagyok, a gimiben ez már kevésbé volt téma” – mondja Laboda Lilla harmadéves romológushallgató. Rigó Bálint viszont nem az osztálytársaitól kapott megjegyzéseket, hanem az osztályfőnökétől. „Az alsó osztályokat Fürgeden jártam, ahol a négy év alatt az első könyv néhány oldalát vettük végig, így természetes volt, hogy amikor ötödikbe mentem, óriási lemaradásom volt. Akkor már Tamásiba jártam, a felső osztályomba sokan jöttek Fürgedről, az osztályfőnökünk meg is jegyezte: „Vajon hogy hordhatott össze ennyi szemetet a szél?” Hasonló esetek persze nem csak az iskolában voltak, a szakkollégisták a diszkriminációt azóta is nap mint nap tapasztalhatják az utcán, a boltban, de még saját baráti társaságukban is. „Én nem viselem el, ha egy társaságban cigányoznak. Amikor azt mondják, azok a buta cigányok, mindig felcsattanok, hogy én is az vagyok, és képzeljétek, egyetemre járok, mellette dolgozok, édesanyámnak egy, édesapámnak három diplomája van. Ilyenkor szeretem látni az arcukat” – mondja Lúdia, amit Orsós Melinda azzal egészít ki, hogy bár benne nincs efféle „népnevelői határozottság”, az elutasítások is bántják. „Hányszor találkoztam a munkakeresés során azzal, hogy köszönjük, de nem felel meg az elvárásoknak, aztán amikor rákérdeztem, miért nem, azt mondták, mert nincs a területen gyakorlatom! Megjegyzem, gyári munkára jelentkeztem, szalag mellé” – mondja keserűen, majd hozzáteszi, hogy így van ez az albertekkel is. Általában hímeznek-hámoznak, de találkozott olyan ingatlanossal, aki egyenesen a szemébe mondta, cigányoknak nem ad ki lakást. Krisztián arról beszél, hogy a nagy bevásárlóközpontokban az eladók, a biztonsági őrok minden mozdulatát figyelik. „Többször kipakoltatták a táskámat, nem loptam-e el valamit. Ezek a dolgok sokat elvesznek a magabiztosságomból, de valahogy túl kell rajtuk lenni, nem lehet mindig ezekkel foglalkozni.” Ezzel Melinda is egyetért. „Az egyetemen nem ért atrocitás, az elején mégis utáltam bejárni, úgy éreztem, mindenki engem bámul, totálisan kilógtam a sok fekete-fehér kosztümös hallgató közül. Aztán felfedeztem, hogy vannak roma osztálytársaim és velük lettem jóban. Az a helyzet, hogy ha látszik rajtad, hogy cigány vagy, akkor az vagy, ha nem, akkor pedig nem. Én mára megtanultam, hogy ha valaki megbámul, azzal közlöm, hogy cigánylány vagyok, ha ez zavar, nem kell barátkoznunk.”

Többen is szomorúan megjegyezték, hogy egyetemistaként a szülőhelyükre sem tudnak már úgy visszatérni, mint régen. „Próbálok nem s?r?n hazajárni.

Gilvánfán van a családom és szeretem őket, mégis úgy érzem, hogy nem vagyok odavaló. A család életét különösebben nem befolyásolja az, amit én csinállok, ezért inkább általánosabb témákról beszélgetünk. Másfél éve Pécsen élek, próbálok beilleszkedni, de valahogy ide sem tartozom teljesen. Középuton vagyok, és nem érzem magam otthon sehol sem” – vallja Melinda. „Én szeretnék a cigánysághoz is tartozni, és szeretnék úgy is élni, mint egy magyar állampolgár” – egészíti ki Krisztián, aki nem akar máshol boldogulni, csakis idehaza. „Félek attól, hogy egyszer majd nem önszántamból kell elhagyni az országot, hanem mert muszáj lesz. Megijeszt a jobbrtolódás, sokat gondolok arra, mi lesz a következő? választáson. Nekünk, cigányoknak ráadásul sokkal jobban kell félnünk, ezért is mondom a barátaimnak, menjenek el szavazni.”

A szakkollégiumnak nem célja, hogy lángelk? fiatalokat neveljen, akik minden esetben fontosnak érzik, hogy a közösségükért tevékenyen fellépjenek, ám egyáltalán nem bánják, hogy sok fiatalban fölkeltenek efféle érzéseket. Lilla már most is egy romákkal foglalkozó civil szervezetben tevékenykedik, Bálint roma és hátrányos helyzetű gyerekeket korrepetál, Krisztián álma pedig az, hogy egy kis baranyai falu polgármestere legyen. „Volt egy szakkolis beszélgetés Lakatos Bélával, Ács polgármesterével, aki szintén földrajz-történelem szakos tanár volt. Ismerem a cserdi csodát is, ahol a polgármester újjáépítette a falut, és egy er?s gazdaságot hozott létre. Ezek a lelkiismeretes politikusok a példaképeim, én is valami ilyet szeretnék elérni... Hogy együtt tudjon élni cigány és nem cigány, szegény és gazdag. Mert hát mi a baj ma Magyarországon? Hogy nem ismerjük a másikat, ezért félünk t?le.”

Az induláskor főleg a tanszék hallgatói és a romológia iránt érdeklődők jelentkeztek, az így létrejött 15–20 fős csapat célja akkor még nem is elsősorban a tudományos munka, sokkal inkább egy erős közösség létrehozása, illetve valamiféle családias légkör megteremtése volt. Mivel a kollégium működésére minimális forrás állt rendelkezésre, önerővel festették színesre a tanszék falait, szerveztek filmklubot, kiállítást, közös rendezéseket, kirándulásokat.

A szakkollégiumi munka 2013 februárjától fordult igazán komolyra, amikor elnyertek egy 250 millió forintos TÁMOP-pályázatot, s ebből nyelvtanfolyamot, tutor- és mentorprogramot indítottak, konferenciákat, hallgatói kutatásokat szerveztek, sőt 11 tanulmánykötet megjelenését is finanszírozni tudták. A szakkollégium kinyitotta kapuit más szakok és karok felé, a legtöbben a bölcsész- és a természettudományi karról jöttek, de van jogi vagy egészségügyi karos tagjuk is. A hátrányos helyzetű hallgatók a projektnek köszönhetően ösztöndíjat kapnak – jelenleg átmeneti támogatást, mivel a pályázat tavaly augusztusban lezárult, az újabb pályázat elbírálása pedig „folyamatban van”.

A jelenlegi 30 fős létszámból 20-an ösztöndíjasok, a szakkollégisták 90 százaléka cigány származású.

Wlislocki Henrik Szakkollégium

A 19. században élt erdélyi szász népdalgyűjtő-cigánykutatóról elnevezett szakkollégium 2002-ben jött létre roma és/vagy hátrányos helyzetű diákok számára. Nem klasszikus bennalvós kollégium, a fiatalok nem laknak együtt, a Romológia és Nevelésszociológia Tanszék biztosít számukra közösségi teret és könyvtárat.

<http://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/tenyleg-cigany-vagyok-98356> [1]

A képen látható hallgatók: Bogdán Melinda, Orsós Melinda, Kis-Bogdán Lília, Kőszegi Krisztián, Laboda Lilla, Rigó Bálint

Fotó: Németh Dániel

Forrás webcím: <https://wlislocki.pte.hu/content/roma-szakkollegium-pecsen>

Hivatkozások

[1] <http://magyarnarancs.hu/kismagyarorszag/tenyleg-cigany-vagyok-98356>